

Katastrofické vize budoucnosti

Zatímco některé filmy a romány experimentují s novými vizemi existence v kvantovém světě či jiných dimenzích, hlavní proud děl v oblasti science fiction vyjevuje obraz mnohem pochmurnější. Prudce roste množství katastrofických filmů a románů, které předvídají buď zánik naší civilizace, nebo nevábnou budoucnost, která nás čeká po jejím zhroutilí.

Je zajímavé, že česká literatura se těmto tématům téměř nevěnuje. Výjimkou byl v posledních letech pozoruhodný román *Mondschein* Ondřeje Štindla, který podobně jako řada jiných autorů na Západě nabízí vizi pochmurnou. Řadí se tak k dílům, v nichž je budoucnost zobrazena jako dosti děsivé místo, kde lidská civilizace, nejčastěji po nějaké katastrofě, zdegenerovala do roztroušených enkláv bojujících o přežití či do totalitních režimů.

Pokud bychom soudili jen podle množství literárních a filmových děl, která nabízejí takové katastrofické vize světa, museli bychom nejspíš pesimisticky konstatovat, že má-li dnešní doba vůbec nějaký *Zeitgeist*, je výrazně apokalyptický. Každopádně zcela zmizely holistické vize nějakého lepšího světa.

Možná je prudký nárůst katastrofických vizí ve filmu a literatuře jen jakousi snahou zničit zdánlivě nezničitelný svět jakoby odsouzený točit se navěky – navzdory všemožným novým technologickým hračkám – v bludné spirále rostoucího HDP a konzumu alespoň v umění. Pokud tomu tak je, nepochybně to o něčem vypovídá.

Nejde tu však o něco zásadnějšího? Je možné, že se konečně mění souřadnice, které určovaly myšlení západní civilizace od dob osvícenství. Svět se prostě jeví s každým dalším vědeckým objevem nikoli lépe vysvětlitelný, ale naopak mnohem komplikovanější a záhadnější, než si byl lidský rozum na začátku éry, která nyní končí, ochoten a schopen připustit.

Společným jmenovatelem filmových a literárních katastrofických vizí je přesvědčení, že naše pozemská existence nenabízí už sama o sobě další možnost vývoje k něčemu vyššímu. *Konec dějin* je tady, ale není to vítězství demokracie a trhu, jak o tom psal Francis Fukuyama, nýbrž poněkud chmurné poznání, že lidský rozum ve své „osvícenské“ podobě, která slibovala lidem stvořený ráj na zemi jako náhražku ráje božského, neví kudy kam. A že naši záchranou je snad jen jakýsi skok za jeho hranice, či přímo za hranice našeho já.

(Podle J. Pehe, *Budoucnost je v černé díře*, kráceno.)

Přečtěte si příložený text a odpovězte na následující otázky:

1. STYLISTIKA

1. a) Do které funkčněstylové oblasti byste zařadili uvedený text?
  - b) Do které jeho podoblasti?
  - c) O jaký slohový útvar se jedná?
  - d) Jaké slohové postupy se v textu převážně uplatňují?
2. a) Jak je text členěn z hlediska horizontálního?
  - b) Charakterizujte dílčí téma:
    2. odstavce:
    3. odstavce:
    4. odstavce:
    5. odstavce:
3. Uveďte, které prostředky vertikálního členění a s jakou funkcí se v textu uplatňují.
4. a) K následujícím výrazům přiřaďte na základě textu jejich adekvátní slohový příznak. Vybírejte přitom ze škály - výraz knižní, slohově neutrální, hovorový, termín.

katastrofické

zhroucení

pochmurnou

apokalyptický

  - b) O jaký druh jazykových prostředků se z hlediska jazykovědněstrukturního v bodě 4.a) jedná?

2. SYNTAX

1. **Znázorněte stavbu následujícího souvětí náležitým plošným schématem, v kterém budou údaje o jednotlivých větách (způsob připojení, větněčlenská funkce, konstitutivnost, sémantický vztah).**

Pokud bychom soudili jen podle množství literárních a filmových děl, která nabízejí takové katastrofické vize, museli bychom nejspíš pesimisticky konstatovat, že má-li dnešní doba vůbec nějaký Zeitgeist, je výrazně apokalyptický.

2. **Proveďte syntaktickou analýzu následující věty jednoduché a její stavbu znázorněte náležitým plošným schématem (s údaji o každém větném členu a skladebních vztazích gramatických a sémantických).**

Možná je prudký nárůst katastrofických vizí ve filmu a literatuře jen jakousi snahou zničit zdánlivě nezničitelný svět jakoby odsouzený točit se navzdory všemožným novým technologickým hračkám navěky.

3. **Určete druh otázky z textu a vysvětlete její úlohu ve stavbě textu.**
Nejde tu však o něco zásadnějšího?
4. **Posuďte podrobně z hlediska syntaktického a textového úlohu podtržených spojovacích prostředků v následujících textových jednotkách.**
- a) *Zatímco některé filmy romány experimentují s novými vizemi existence v kvantovém světě či jiných dimenzích, hlavní proud děl v oblasti science fiction vyjevuje obraz mnohem pochmurnější.*
- b) *Prudce roste množství katastrofických filmů a románů, které předvídají buď zánik naší civilizace, nebo nevábnou budoucnost, která nás čeká po jejím zhroutilí.*
- c) *Není to ale vítězství demokracie a trhu, jak o tom psal Francis Fukuyama, nýbrž poněkud pochmurné poznání, že lidský rozum neví kudy kam.*

3. MORFOLOGIE

1. Určete slovnědruhovou platnost slov užitých v textu:
  - a) *enkláva*
  - b) *pokud*
  - c) *je* (1. věta posledního odstavce)
  - d) *to*
  - e) *stvořený*
2. Určete deklinační vzor níže uvedených podstatných jmen:
  - a) *přežití*
  - b) *Francis*
  - c) *země*
3. Určete třídu níže uvedených sloves:
  - a) *vyjevovat*
  - b) *slibovat*
4. Utvořte:
  - a) přechodník minulý pro ženský rod mn. č. sl. rodu činného od slovesa *věnovat*
  - b) přechodník přítomný pro mužský rod j. č. od slovesa *jít*
  - c) příčestí trpné pro střední rod j. č. od slovesa *konstatovat*
  - d) 2. osobu jednotného čísla rozkazovacího způsobu slovesa *končit*
  - e) podstatné jméno slovesné od slovesa *psát*
5. Určete slovní druh slova *množství*
6. Napište infinitiv slovesa *byl ochoten*
7. Určete druh zájmena *takový*
8. Utvořte 3. pád množného čísla od podstatného jména *vize*
9. Utvořte 7. pád množného čísla od podstatného jména *režim*

4. LEXIKOLOGIE A TVOŘENÍ SLOV

1. Uveďte základové (bezprostředně motivující) slovo k těmto slovům obsaženým v textu (uveďte toto slovo alespoň v šesti případech).
Např: *vzorný* ← *vzor*, *zapadat* ← *padat*

<i>množství</i> ←	<i>lidský</i> ←	<i>zánik</i> ←
<i>zajímavý</i> ←	<i>nějaký</i> ←	<i>zničit</i> ←
<i>výjimka</i> ←	<i>osvícenství</i> ←	<i>vysvětlitelný</i> ← <i>t</i>

2. U šesti slov z textu, které jste si vybrali v zadání úkolu č. 1., popište jejich morfolo-
gickou strukturu. Uved'te všechny morfolo-
gické prostředky, tj. radix/kořen (R),
prefixy (P), sufixy (S), koncovky (K), kterými bylo vaše slovo utvořeno.

Např. (vzor →) vzor- /n/ý/ : R =/vzor/, /n/ = S, /ý/ = K;
za/padat : /pad/ = R, /za/ = P, /a/ = S /t/ = K

3. Uved'te opozitum k následujícím alespoň šesti slovům, která se vyskytují v našem
textu. Některá opozita můžete utvořit pomocí prefixu *ne-*.
(např. *schopný* → *ne-schopný*)

<i>budoucnost</i> :	<i>výjimka</i> :	<i>pochmurný</i> :
<i>český</i> :	<i>poslední</i> :	<i>nevábný</i> :
<i>zánik</i> :	<i>existence</i> :	<i>zničit</i> :

4. K následujícím alespoň pěti slovům z textu uved'te jejich český významový ekviva-
lent. (např. *pozitivní* – *kladný*)

<i>experiment</i> –	<i>existence</i> –	<i>degenerovat</i> –
<i>dimenze</i> –	<i>konzum</i> –	<i>literatura</i> –

5. FONETIKA A PRAVOPIS

1. Proved'te fonetickou transkripci (využijte českou transkripční soustavu)

*Možná je prudký nárůst katastrofických vizí ve filmu a literatuře jen jakousi snahou
zničit zdánlivě nezničitelný svět jakoby odsouzený točit se navěky – navzdory všemož-
ným novým technologickým hračkám – v bludné spirále rostoucího HDP a konzumu
alespoň v umění. Pokud tomu tak je, nepochybně to o něčem vypovídá.*

2. **Dokažte na 3 příkladech slov z textu 1, že grafém ě má trojí výslovnostní podobu:**
3. **Vypište slova, spojení, v nichž se doporučuje výslovnost s tzv. rázem.**
4. **Analyzujte slovo *odsouzený* na slabiky, každou slabiku popište z hlediska její stavby (určete nukleus apod.).**
5. **Uveďte 1 příklad slovního spojení (z předchozího textu), v němž dochází k tzv. mezislovní asimilaci znělosti.**
6. **Opravte defektní text.**

Řecká vláda má podle interních výpočtů Evropské komise dostatek peněz jen do osmého dubna. Před pondělní návštěvou řeckého premiéra Alexise Tsiprase v Berlíně, to napsal list Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung z odvoláním na zdroje s diplomatických kruhů. Aténám podle listu hrozí že se po velikonočních dostanou do pladební neschopnosti. Od 9. dubna bude, podle komise finanční situace, Řecka kritická, protože Atény by měli zaplatit mezinárodnímu měnovému fondu (MMF) 467 miliónu eur (téměř třináct miliard Kč). V polovině dubna vyprší zplatnost krátko dobytých vládních dluhopisů ve výši 2,4 miliard eur píše list. Řecký premiér má jen zřejmě štrnáct dnů nato, aby se dohodl s mezinárodními věřiteli na podobě Řeckých reforem. Teprve poté by mohli Atény získat zbývající miliardy eur z mezinárodního záchraného programu